

COSINZEANA

Anul X. No. 27-28

11 Iulie 1926.

In acest număr:

SEBASTIAN BORNEMISA: Crepusculul pro-
șilor.

VASILE AL. GEORGE: De vorbă cu mine.

TEOFIL BUGNARIU: Scriitorii și statul.

ECATERINA PITIȘ: Revărsare.

DRACONARIUS: Scenă mută.

„COSINZEANA“: Pentru dicționarul limbii ro-
mâne. Patru discursuri ale Regelui Carol.

IUSTIN ILIEȘIU: In cimitir.

A. MÂNDRU: Lanurile.

KÁLMÁN MIKSZÁTH: Cum e industriașul ma-
ghiar.

BR.: Două comemorări.

ION BREAZU: Dări de seamă.

Insemnări: note despre mișcarea literară și in-
telectuală.

⚡ Revistă literară săptămânală ⚡

Director: Sebastian Bornemisa

Redactor: D. I. Cucu

CREPUSCULUL PREOȚILOR?

de Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

Mărturisesc dintru început și fără cea mai neînsemnată urmă de șovăială, că titlul acestui articol e cam îndrăzneț. Previu despre aceasta eu însumi pe răbduriul și binevoitorul meu cetitor, ca la sfârșit și după ce va fi trecut cu destulă bunăvoință peste rândurile mele, să nu mă pomenesc, că mă ia de sus și mă interpelează:

— Bine, domnule, dar unde e crepusculul d-tale, unde întrezărești d-ta ivinde-se umbra implacabilă și rece, care să învăluie în broboada ei preoții, mândra și nobila noastră togmă preoțească?

Pentru cel ce m'ar lua astfel din scurt, fără să mi dea răgaz să-i spun cu toată obiectivitatea ceea ce simțesc, că îmi lunecă în chip irresistibil subț condeiu, de sigur, că nu m-aș trudi să cercetez în astfel de condiții o stare dureroasă de lucruri, care în ultima analiză acopere întocmai titlul articolului meu.

Simțesc însă, că între cei o mie și cu plată — ai acestei reviste, sunt totuși o seamă de oameni, cari deprinși fiind cu aerul serios al articolelor de pe această pagină, nu vor trage la îndoială adevărul spuselor mele și nu vor afla nicio exagerare în ceea ce intenționează acest articol să le descopere. Pentru aceștia scriu rândurile acestea și lor mă adresez să se facă ecoul gândurilor mele, care nu urmăresc nici să biciuie, nici să ironizeze, ci numai să dea semnalul de alarmă și să vestească primejdia, care amenință azi credința moștenită din strămoși. Cuvântul **credința** înseamnă aci tradiție și cultură; naționalism integru și umanitarism logic; biserică și școală; o viață românească așa cum am pomenit-o de veacuri, cu un cuvânt sufletul întreg și eroic al unui neam de două milenii, înfățișate prin rostul adânc și strâns unit de ființa preoțimii noastre de pe aceste plaiuri superbe...

Ei, da, crepusculul acestora, negru și implacabil îl vestește astăzi con-

deiul meu Cine urmărește cu atenție aerul și psihologia masselor populare în unele părți ale Ardealului de o vreme încoace, e cu neputință, ca să nu observe lucrul acesta. E cu neputință, ca să nu vadă, cum vrednica togmă bisericească este din ce în ce tot mai mult hulită și cum poporul începe să simțească tot mai mult o profundă aversiune împotriva ei. Recentele alegeri mi-au dat și mie durerosul prilej și nefericită ocazie, ca să verific temeinic și în chip neîndoelnic într'un întreg județ, lucrul acesta. Prestigiul preoțimii în regiunea aceasta nu numai că s'a prăbușit cu desăvârșire, ci și înseși ființa preoților a devenit un excitant îngrozitor pentru sufletul țărănilor. Era suficient, ca oameni fără nicio răspundere să agite în mijlocul unor pacinici români ideea unui partid al „popilor”, pentruca cel mai onest și mai distins candidat să sufere o formidabilă aversiune și nu arare ori o insultă chiar. Am verificat, în adevăr că preoțimea noastră ardeleană este azi năframă roșie în ochii unei enorme părți a populației românești, care blăstămată parcă de-o ursită rea își dărâmă idolii și și alungă cu pietre pe aceia, care de două ori o mie de ani i-au întărit sufletul și au îndrumat o fără odihnă și fără precușfire pe căile adevărului și ale binelui. Acesta este adevărul, pe care-l spunem în brutală lui virginitate, fără rezerve și fără circumscrieri. Preoțimea noastră nu și-a pierdut numai ascendența asupra sufletului popular, ci a devenit chiar odioasă înaintea poporului, care du păce i-a retras încredere, o izbește acum unde e mai dureros, în prestigiul ei. „Jos popii” sunt cuvinte, pe care le-am auzit dealungul și dealatul unui întreg județ aproape în jecore sat și numai în puține locuri am aflat preoțime, care să fie stăpână pe sufletul credincioșilor săi.

Nu voiu cerceta, de sigur, câtă vină poartă, că lucrurile au ajuns

până aci, însăși preoțimea și nici care este partea de vină în această tristă realitate a cărturarilor acestora, care nu găsesc teze mai potrivite de agitat și de-a stoarce ieftene aplauze populare, decât ocupându-se de rolul preoțimii, pe care o ponegresc cu cele mai ticăloase cuvinte. Important, de altfel aici nu lucrul acesta este. Adevărul cunoscut odată în cruda lui realitate, nu mai interesează motivele, pentru care e așa și nu altfel, ci cu totul altceva. Interesează, că preoțimea trebuie să-și deie înseși seamă de primejdia, care o amenință și să facă tot ce-i stă în putință, ca să și recâștige dragostea și stima credincioșilor săi. Este un superior interes de stat, ca între preoții și satele noastre să nu se mai sape nicio prăpastie și ca satele să și recâștige cât mai neîntârziat credința în biserică noastră sfântă și în slujitorii ei. Pentru a ajunge la aceasta, nicio jertfă nu trebuie să fie nici precupețită și nici prea mare.

Firește, dacă preoții înșiși vor trebui să recunoască adevărul acesta, cu atât mai mult vor trebui să-l recunoască aceia, cari dintr-o totală lipsă de răspundere sau dintr'o și mai totală lipsă de bun simț nu știu face azi altceva, decât să calomnieze și să îngroape un trecut glorios și plin de nobleță. Cum nu își dau spadasinii aceștia ai credinței seamă, că prin opera lor de negație slăbesc temelii puternică a unui stat, la zămislirea căreia alătura de voevozi au fost totuși și atâtea fețe bisericesti!

Aici, pentru îndreptarea acestei crime, ar fi de datorită noastră să facem ca să intervină statul cu toată autoritatea lui. Poate, că în felul acesta, am putea totuși să evităm un sfârșit dureros și să nu îngăduim ca acest jalnic crepuscul al preoțimii să devină un mormânt al neamului nostru.

Amin.

De vorbă cu mine

*N'am scris demult Și nu știu de fac bine,
Că stau de vorbă suflete cu tine,
Când boala sapă 'n trupu-mi și dărâmă
Un bloc solid jărâmă cu jărâmă...*

*Din ochi-mi simt lumina cum dispare,
Îr pasul mi e nesigur pe cărare,
Poveri de plumb pe umerii mei cresc,
Și prea de timpuriu îmbătrânesc...*

*Mi-aduc aminte.. Pe o culme 'naltă,
Demult, am stat de vorbă la olaltă
Și măsurând cu ochii nesfârșirea,
Din soare viu mi-am adăpat privirea...*

*Pădurile de brad foșneau în vale,
Iar în văzduh un vultur, în spirale,
Urca mereu mai sus.. Avea vr'un țel?
Eu nu știam, dar am pornit cu el.*

*Atâta știu că ne simțeam stăpâni.
La fel cu Prometeu, purtam în mâni,
In ochi, în gând, o flacără aprinsă...
Mânați de o dorință neînvinsă,
Setoși de cuceriri, de-asupra lumii
Purtam în mâna noastră sceptra lumii...*

*...Cât a trecut de-atunci? Un an, ori zece?
Poate mai mult... In jur e toamnă rece
Și cerul sur s'a prăbușit pe dealuri...*

*In cripta vieții, moarte idealuri
Se odihnesc în liniște deplină...
Zădarnic cat o rază de lumină,
Căci ploaia cade peste mine 'ntr'una,*

*Noian de frunze vântură furtuna,
Copacii negri 'njuru-mi, triști strigoi,
Șoptesc: Săracul, calcă prin noroi...*

Vasile Al. George

SCRIITORII ȘI STATUL

de: TEOFIL BUGNARIU

Problema s'ar putea pune și invers așezând cei doi termeni în raportul: Statul și scriitorii. Mai important însă prin latura actualității sale rămâne raportul prim. Atitudinea statului deși de multe ori echivocă față de scriitori, s'a desemnat totuși în linii clare, câtă vreme atitudinea scriitorilor a rămas mai puțin precisă. Aceasta cel puțin în unele părți și îndeosebi la unii scriitori. Fără îndoială că statul încă n'a făcut tot ce putea face pentru scriitori. Inceputuri laudabile însă au apărut. Premiile, abonamentele la lucrări și oficiile prin ministere, precum și căminul dela Sâmbăta, sunt pași promițători pe acest drum. Acum în urmă, planul de reorganizare a răspândirii, deci și a comerțului cărții prin obligativitatea bibliotecilor sătești și a fondurilor culturale pentru acest scop, plan schițat de secretarul general din ministerul cultelor și al artelor, dl Nichifor Crainic, îndrumă

tot spre mai bine legăturile și îngrijire statului față de scriitori. Tot mai limpede, tot mai sistematic organizată, în limitele posibilităților bineînțelese, în evoluție lentă fără salturi, grija statului pentru capitalul cultural al neamului, îmbracă forme precise. Dacă această grijă e încă neîndestulătoare, ea e esențială și putem nădăjdui largirea ei. Pipăind pulsul înfrigorat al realităților noastre culturale, statul, deși insuficient încă, încearcă remediile. Totuși în sânul scriitorilor noștri, clocotul nemulțumirii și al revoltei împotriva statului crește mereu. Și dacă cineva și-ar apleca urechea spre aceste glasuri nemulțumite, ar putea prinde aspecte interesante, între cari cel mai izbitor ar fi poate faptul că glasurile acestea izvorăsc îndeosebi din sensibilitatea suprairitabilă a mediocrităților. Scriitorii mari au înfrânt în toate vremurile cătușele împrejurărilor economice ori sociale. Avântat de impulsul

flacării lăuntrice, geniul lor s'a ridicat — țâsnire lucitoare de lumină — peste timp și spațiu. Conștiința valorii și superiorității, alimentată de-o justificată încredere în sine împletită cu mândria izvorită din ea, n'a fost îngenunchiată și canalizată spre cerșetorie oficială nici când la marii artiști, de nevoile mărunte legate inevitabil de „mâna de lut“ a trupului. Un Petofi sau un Eminescu, firi mândre prin demnitate, nu și-au întins mâna rugătoare spre mila celor mari și totuși paradoxal de mărunți. Colindând din loc în loc și mâncând pâinea neagră dar câștigată prin muncă a comediantului vagabond, ori avântați cu patimă în valorile gazetăriei cinstite, au preferit milei cerșite viața sbruciumată a sărăciei. Retrași singurateci, la periferia orașelor vuitoare din adâncul plămânilor, în mansarde friguroase în cari o lumânare de său își cerne multcom lumina slabă peste încăperea sărăcăcioasă, ei, regli cugetării și ai simțirii clocotitoare în ei, încheagă din somnul surd al lumii răsfrânt în ei nemuritoarele versuri din „Apo

stolul“ și „Satirele“ sau „Luceafărul“. Arta mare, prin exponentul ei geniul, a izvorât din adâncul neînțeles al creației naturale, cași șirul neîntrerupt al fenomenelor firii, pe care-l poți urmări dar nu-l poți explica în esența lui cauzală. Cum numai câte una la sute și sute de scoici de mare, poartă prin capriciul întâmplării lacrima străvezie și prețioasă a mărgăritarului, tot așa și geniul e doar mărgăritarul unuia dintre sute și sute de scriitori. Protuberență luminoasă izbucnită spre înălțimi amețitoare de-asupra masei oamenilor de rând, geniul e esența spiritul dumnezeesc turnat la începutul vremurilor în chipul de lut. Societatea sau statul nu crează genii. Ei sunt copiii naturii și ai vremii. Societatea prin condițiile și și ajutoarele ei, poate crea cel mult talente onorabile cari apoi se ceartă dela aceste ajutoare și subvenții pe cari scriitorul adevărat nu le cerșește niciodată. Raportul în acest fel — cum e și la noi din nefericire — a scriitorului cu statul, raport de milogeală și de rușine, nu poate avea decât rezultate negative. Chestiunea aceasta, dintre scriitori și stat a fost mult discutată îndeosebi de scriitori. Interviewurile literare ajunse la modă, n'au uitat să anunțe și acest punct de atracție. Unilateral — a fost transpusă chiar și în paginile de Duminecă ale gazetelor politice. Cu excepția câtorva glasuri moderate, părerile au curs concentric în a face vină statului că subvenționează și ajută prea puțin scriitorii. Nu vrem să apărăm statul și nici nu avem de ce. Ne ridicăm însă împotriva acelor dintre scriitori cari nu văd în stat decât o instituție de subvenții și bacșișuri. Scriitorul român — onoare excepțiilor — călcându-și demnitatea în picioare, stăruie în această concepție bizară. Și totuși nici când n'am avut poate atâtea publicații și atâtea cărți într'un an ca acum. Că nu poate trăi numai din literatură scriitorul român, îndeosebi dacă nu e dintre

REVĂRSARE

Se varsă'n câmpuri undele gălbui —
Turbatul râu eșit din matca lui,
Ca un gigant ce nu-l mai poți supune,
Pornit pe toane vesele, nebune,
La sânu-i strânge câmpul inverzit
Cu rodul crud ce-abia a răsărit,
Întinde leneș trupu-i greu și zice:
Ce bine e să zaci așa pe spice!

O casă mică sta frumos pe mal
Privindu-și fața 'n apă, dar un val
Patrunse'n casă tainic, pe furiș...
Sărmanii oameni plâng pe-acoperiș
Și ochli lor privesc cu spaimă jos
Cum vine valul tot mai furios —
Tu râu hain opreșteți valu'n loc!
Răspunde — acesta 'n hohot: eumă joc.

cel larg înzestrați, e lucru adevărat. Dar unde s'a întâmplat ca într'o țară tânără cu o masă de ceteritori în *formație* scriitorul să trăiască numai din scris? Întâiul neajuns al scriitorului e că nu are nici-o ocupație decât literatura. Chiar dacă îndeletnicirea care i-ar asigura traiul zilnic, ar micșora producția literară a scriitorului, el nu ar avea decât să câștige. Lucrările vor apărea astfel mai încheiate prin timpul mai lung al elaborării lor și vor fi scrise numai din nevoia sufletească de-a le turna într'o formă, după ce au cloțotit îndelung în suflet, cerând „întrare în lume“. O ocupație serioasă a scriitorilor ne-ar scăpa și de multele intrigi de după culise, în jurul subvențiilor, precum și de rușinea cerșetoriei literare, ajunsă adevărată calomnitate în anticamererele misterelor. Pentru opinia publică ar fi o mulțumire, pentru scriitori un îndoit prilej de înălțare; al muncii și al recâștigării demnității, la dărămarea căreia ei înșiși au lucrat din răspuțeri cu o diabolică perseverență... Că statul are și el datorie să se îngrijească de soarta scriitorilor, e lucru neîndoios. Așa cum o cere însă scriitorul român, această îngrijire a subvențiilor și ajutoarelor stoarse prin continuarea presinului e o rușine. Statul își va îndruma ajutorul său

Pe-acolo chiar prin margine de râu
Aleargă-un tren în goană, fără frân.
— Urmând orbis amețitoare goane
Privesc din geanul negrelor vagoane
Îngrijorați acum druneții toți
Cum dau năvală undele spre roți;
Se sbate râul fuge, geme greu:
Balaur negru, stai că ești al meu.

Un pod se'ntinde colo peste râu
De-a latul apei tulburi, ca un brâu,
Și-i strânge trupu'n clește de oțel —
Va trece 'ndată trenul peste el.
— Cum fierbe-acum puvoal dedesupt!
Un troznet surd, adânc și podu-i rupt.
Își mână-asupra-i valurile spuna:
Tu smen trufaș, mai treci de poțlacuma.

ECATERINA PITIȘ

în altă direcție, mai folositoare și lui și scriitorului. Premiile împărțite după merit și răspândirea cărților bune, în mod oficial în cel puțin cincisprezece mii de exemplare, etc. (după cum se promite) în largul țării, vor prețui mai mult decât o mică și umilitoare picătură bugetară. Până la sosirea acestor vremuri mai bune, pentru demnitatea sa atât de sdrențuită, scriitorul român — afară de câteva excepții — rămâne cu reputația de sdravăn cerșetor al oficialității, negându-și însăși esența calității sale de scriitor. Căci fără mândria demnității sale și fără prețuirea ei, scriitorul român rămâne un simplu cetățean cu mâna lung întinsă după milă la ușa cutărei sau cutărei excelențe ministeriale...

SCENA MUTĂ

de DRACONARIUS

Cetesc pe Carlyle și mă plictisesc. Nu-l pot pricepe. Cum poate fi munca fericire? Munca pentru tine însuși, cu un scop, tot mai înțeleg, — dar munca pentru altul, fără nici un scop știut?

Încă nu-i primăvară, dar nu mai e nici iarnă. Pe un cer albastru petecit cu nouri de spumă, soarele împrăștiie raze timide în după-amiaza zilei de Februarie. Un mănunchiu de raze strălucitoare s'a furișat în camera mea, chemându-mă.

Am deschis fereastra și mă așez cu coatele răzimate pe pervasul ei. Sunt la etaj. Străzile sunt pustii, abia câțiva trecători tulbură liniștea profundă. Și e atâta lumină!

Pe piață, în fața casei mele, s'a oprit un car încărcat cu lemne. La car sunt înjugate două bivolițe tinere. Țăranul ține în mână un târș rupt dintr'o mătură. Amenință bivolițele cu târșul, însoțind gestul cu un „haa...hoo...”, apoi intră într'o curte. Bivolițele îl urmăresc cu ochii lor mari și strălucitori, apoi în așteptare au început să rumege. Își plimbă domol fălcile dedesub sub fălcile dedeașupra, iar din când în când tresar cu privirea ațintită spre poarta casei unde a intrat stăpânul lor.

Ochii lor mari sunt limpezi, înțelegători și neastâmpărați. Sunt nerăbdătoare. Acuma au pornit cu carul încărcat cu lemne spre poarta unde dispăruse stăpânul.

Un automobil trece piața în goană nebună. Bivolițele s'au oprit speriate și urmăresc cu privirile lor cuminiți mașina care a dispărut într'o stradă. Apoi își aduc aminte de ceva și pornesc iar spre poarta cu pricina.

Se aude glasul stăpânului: „haa-hoo...”. Bivolițele s'au oprit. Gâturile lor plecate s'au întins înalțe și adulmecă în pământ dorința după stăpân. Acuma încep din nou să rumege. Fălcile lor se freacă monoton în mișcări ritmice dela dreapta spre stânga.

Țăranul se reîntoarce, își scoate căciula, o așează iar pe cap și o înfundă cu un gest aspru pe urechi. N'a găsit cumpărător. E năcăjit. Smuncește ruda carului și îl împinge înapoi, amenințând dobitoacele cu nuiaua, fără să le lovească. Sperii-

oase, bivolițele și-au întors capul și se frământă în jug.

Țăranul mulțumit de isprava sa, deși nu făcuse nici o ispravă, s'a răzimat de car și privește în neștire, trecătorii, așteptând să-i cumpere cineva lemnele. O bivoliță și-a întors capul privindu-l întrebător, apoi nepăsătoare au început amândouă să rumege.

Țăranul a devenit atent. Ii face cineva semn și îl strigă dintr'o curte. El pleacă într'acolo. Înainte de a pleca, amenință încă odată dobitoacele cu un „haa...hoo...” prelungit.

Bivolițela îl urmăresc cu privire, rumegând liniștite. Din când în când tresar, mișcându-și cu multă vioiciune capul în direcția zgomotelor sau privind distrase ori curioase fețele trecătorilor. În ochii lor este înțelegere, în vioiciunea lor bucurie.

Stăpânul se reîntoarce. Bivolițele au încetat să rumege, au ridicat brusc capul spre stăpân și îl privesc dela distanță, amândouă deodată, cu ochii fițși, întrebător, căutând par'că să înțeleagă din fața lui, porunca. Este deajuns un „haa...hoo...” al stăpânului, dela distanță și fără vre-o intonație deosebită de aceea de până acuma, pentruca bivolițele îndemnându-se una pe alta, să pornească înspre poarta unde le așteaptă stăpânul. Carul încărcat e

greu, totuși bivolițele se joacă cu el. Din mersul lor, cu privirile înplântate în ochii stăpânului, se cește credința.

Au intrat pe poarta unei case.

Privirea mi-e atrasă în altă parte. Un birjar își lovește calul. Nepuținciosul dobitoc legat în curele și funii, abia își poate feri capul de loviturile usturătoare de biciu, cari cad cu nemiluita pe trupul lui istovit de muncă.

Birjarul, plictisit de a mai izbi, pleacă bombănind și înjurând amar. A intrat într'o cârciumă. Bietul animal simte și durerea trupului biciuit și durerea rușinei. Își pleacă trudit capul spre pământ și rămâne nemișcat ca o durere împietrită. Pe pielea desgolită pealocurea de păr și roasă de ham, se scurg picături de sudoare și se amestecă cu stropi de sânge. Sunt lacrimi...

Carul cu bivolițele s'a oprit din nou în fața casei mele. Țăranul a intrat la un brutar de peste drum. Bivolițele îl urmăresc cu aceiași ochi vioi și cuminiți, iar când s'a întors ținând o pâine în mână, bivolițele ciugulesc din mâna lui fărmituri și țăranul le mângăie pe boturile umede.

Îl urmăresc cu privirea cum frânge bucăți de pâine, prânzul lui modest, împărțindu-le cu tovarășii de muncă.

Și'n creierul meu tixit de sisteme de filosofie și frământat de căutarea secretului vieții, tresare o coardă pe care n'o simțisem vibrând până atunci: dragostea care transformă munca în bucurie.

Pentru dicționarul limbei române

Din inițiativa câtorva intelectuali grijului a luat naștere nu de mult societatea „Prietenii Dicționarului”. Ce este și ce vrea aceasta societate, ni s'a explicat îndestul în aproape toate bunele publicațiuni românești? „Prietenii Dicționarului” este o societate curioasă: n'are nici statute, nici comitet, nici prezident. Are însă un scop: ajutorarea Academiei în opera de editare a dicționarului limbei române, care de 42 ani se muncește a-și lua ființă, în mijlocul indiferenței noastre generale.

Dicționarul limbei române a fost

holărit să apară în sesiunea de la 1884 a Academiei, după îndemnul și cu ajutorul bănesc al Regelui Carol Hajdeu a căpătat însărcinarea de a-l redacta. Dar așa cum a conceput planul acelu „Magnum Etymologicum Romaniae,” câteva generații s'ar fi s.urs jără să aibă la îndemână alt îndreptariu limbistic decât oribila alcătuire de vorbe care este dicționarul dlui Lazăr Șeinanu. După 13 ani ajungându-se abia la litera B, Academia a trecut lucrarea dlui Al. Philippide, profesor de filologie la universitate din Iași, iar la 1906, din aceleași mo-

tive de încetineală a fost predată dlui Sextil Pușcariu, pe atunci profesor la universitatea din Cernăuți.

Abia după această dată, cu planul mult simplificat, dicționarul începe să devină o lucrare realizabilă. În 7 ani, până la 1914 s'au putut tipări 15 fascicule de câte 80 de pagini. Era un început promițător, dar a venit războiul, cu toate urmările lui. Tipărirea a încetat. În timpul războiului au încetat și lucrările. Reluându-se mai târziu, după unire, o altă greutate se ridica în calea realizării acestei opere: Academia sărăcită de pe urma expropriării, nu mai avea fonduri. Munca dusă mai departe de dl Pușcariu și colaboratorii dsale amenință să rămână în cartoanele „Muzeului limbii române” din Cluj.

Ori în beciurile Academiei zac maldăre cele 15 fascicule tipărite. E o avere acolo, care, valorificată, ar putea asigura tipărirea în continuare a dicționarului. Aceasta o doresc „Prietenii Dicționarului”, subscriitorii pentru cumpărarea celor 15 fascicule tipărite și pentru înlesnirea fondurilor necesare tipării fasciculelor cari urmează. Fiecare fascicolă costă 100 lei, iar toată colecția 1500 lei. Subscrierile se fac la d. Em. Bucuța, directorul Muzeului Social din ministerul muncii, strada Lahovari 7 București. „Prietenii Dicționarului” plătesc în plus o cotizație de 5 lei lunar pentru cheltueli, Academia intrând în posesia întregii sume subscrise.

Pentru a cunoaște importanța acestei fapte, pe care o solicită astăzi „Prietenii Dicționarului” dela toți intelectualii români, reproducem mai jos cele 4 cuvântări rostite de regretatul și înțeleptul Rege Carol, în diverse împrejurări, la Academie, în chestia dicționarului. Sînt în aceste cuvinte Regele, nu numai frumoase îndemnuri, ci ele exprimă cu o rară patrundere înseși adîncă însemnătate a problemei dicționarului limbii române.

COSINZEANA

IN CIMITIR

Trec carele morții pe drumul de țară
Și roțile scârțâie'n noapte bizar.
E noaptea brăzdată de țipete surde,
Și trecem prin vastu-i hotar . . .

Groparii sparg bulgări cu negre hârlețe,
Bătrânii gropari.
Dricarii sorb sînge din albe clondire
Și cîntă pe capre, păgânii dricari.

Femee, ca mâne ne-or duce la groapă
Pe lungi năsălii,
Ori corbii ne-or smulge cu patimă ochii,
Căci mâne și noi vom muri.

Ca mâne sub bolți de tăcute biserici
Uita-vom grozavul vieții război;
Cu moartea lega-vom o pace eternă
În ziua de-apoi . . .

Femee, ca mâne cu fruntea plecată
În fața divinelor legi ne-om opri.
Vor arde din nou cărămizi pentru temple
Urmașii, căci mâne și noi vom muri.

Trec carele morții prin noaptea veciei,
Aleargă pe drum.
În albe sicrie dorm visele noastre:
Comori prefăcute în scrum.

Răsună în noapte bizar târnăcopul,
Hârlețele cîntă . . . Opriți telegarii . . .
Dricarii sorb sînge din albe clondire
Și flueră jalnic bătrânii gropari . . .

IUSTIN ILIEȘIU

Cuvântare rostită la 23 Martie 1884

Având onorul de a fi membri ai acestei adunări, Regina și Eu venim totdeauna cu bucurie în mijlocul d-voastre spre a ascultă discuțiile voastre științifice, pe cari le urmărim cu un interes neîncetat. Însă cum poate să fie altfel, când lucrările de căpetenie ale Academiei sunt istoria și limba, temeliiile existenței noastre naționale? Țara dătoarește astăzi Academiei un șir de documente istorice, ascunse până acum și cari au fost scoase din întunec prin ostenelele neobosite ale membrilor ei, răspundind nouă lumină asupra trecutului neamului românesc. Nu mai puțin însă trebuie să ne ocupăm și de viitor... de limba

noastră, care s'a păstrat neatinsă în câmpiile roditoare ale Dunărei, în plaiurile mărețe ale Carpaților, aceste ținuturi încântătoare, descrise cu măiestrie și în o limbă așa de curată de poetul nostru popular V. Alexandri. Ce sarcină mai dulce poate avea Academia decât a lua sub paza sa această limbă veche, pe care poporul o înțelege și o iubește? Menținem dar aceste frumoase expresiuni întrebunțate de străbuni, și nu ne temem de cuvinte cari au căpătat de veacuri împănmântarea: *Superflua non nocent*.

Ce limbă are norocul de a dispune de patru cuvinte pentru o însușire, care trebuie să fie mândria fiecărui popor, care trebuie să fie

scrisă pe steagul fiecărei armate: *voinicie, vitejie, bravură, eroism?* Să ne ferim însă de o îmbelșugare de expresiuni moderne, cari, nepunând o stavilă la timp, va înstrăina poporul limba sa.

Am fost îndemnat a rosti aceste câteva cuvinte prin dragostea pe care o am pentru frumoasa și bobata limbă română și fiind încredințat că dorința mea — îndrăznesc a zice și a Academiei — nu va rămânea un „*pium desiderium*”.

Supun dar la chibzuirea d-voastre, dacă nu ar fi folositor de a face un fel de „*Etymologicum magnum Romaniae*”, conținând toate cuvintele vechi, cari altmintrelea vor fi pierdute pentru generațiunile viitoare: *Verba volant, scripta manent*.

Spre a sprijini această întreprindere, pentru care patru, cinci, șase ani vor fi trebuincioși, pun în fiecare an modesta sumă de șase mii lei la dispoziția Academiei.

Intr'adevăr, lucrarea aceasta este foarte întinsă, poate că nemărginită; să ne amintim însă cuvântul lui Horațiu: *Est modus in rebus, sunt certi denique fines* și sunt convins că opera Academiei, care își va ridica sie-și un monument nepieritor, va fi încoronată de o izbândă fericită.

Cuvântare rostită la 1 Aprilie 1891

Privesc ca o coincidență fericită, că tocmai în anul suirii Mele pe Tronul României s'a pus temelie Academiei noastre, care serbează astfel al 25-lei an al constituirii sale împreună cu acela al Domniei Mele. Cu vii mulțumiri Mi-aduc aminte de ziua când am venit pentru întâia dată în mijlocul Societății Literare, cunoscând încă puțin limba română, și când bătrânul Heliade, salutându-Mă cu urări călduroase, exprimă nădejdea că Mă voi îngriji de hrana sufletească a Românilor. Tot în același an, la solemnitatea inaugurării, prezidată de dl Ștefan Golescu, ministrul își sfârșea cuvântarea sa asigurând că rațiunea întregă, și Eu în deosebi, vom urmări cu inima și cu mintea lucrările d-voastre.

Aproape un pătrar de secol a trecut de atunci, și în acest lung șir de ani am avut neîncetat cel mai viu interes pentru tânăra Societate Academică, care, sub ochii noștri, a crescut, s'a dezvoltat și a ajuns a fi o însemnată instituțiune de cultură, având înrăuririle cele mai binefăcătoare asupra limbii și

literaturii noastre. Fericită era cugetarea dlui N. Krețulescu și hotărârea răposatului C. A. Rosetti, care ceruse, sunt tocmai 25 de ani, convocarea grabnică a unei societăți literare, având mai întâi de toate scopul de a se ocupa de limba și literatura română. Cu drept cuvânt, zicea acest mare patriot, fiind ministru al instrucțiunii publice, în referatul său, că prin schimbarea literelor vechi, fără pregătire destulă, și prin transformarea repede a sistemului nostru politic, s'a adus în limba română o mare perturbație, care, nepunându-i-se capăt la timp, ar putea chiar să aibă rele influențe asupra însuși spiritului național. Din nenorocire, această teamă a putut fi înlăturată prin silințele Societății Literare, cu toate că, la început piedicile erau mari și luptele destul de arzătoare, mai ales din cauza neînțelegerii ivite asupra stabilirii ortografiei, neînțelegere provocată prin diferitele vederi între scriitorii etimologismului și acei ai fonetismului. Lupta aceasta, ale cărei faze ar trebui descrise de o pană ca aceea a președintelui actual al Academiei, dl Ion Ghica, a răspândit însă lumină, și în sfârșit s'a stabilit o învoială care a dat roade bune; dovadă vădită sunt publicațiile Academiei dela 1881 până astăzi.

Rezultatele dobândite într'un pătrar de veac pot dar fi privite cu vie mulțumire. Frumoasa limbă română, în al cărei geniu M'am silît a pătrunde și pe care am îmbrățișat-o cu atâta căldură și dragoste, s'a întărit pe temelie trainică și a reînviat în vechea sa strălucire. Însă cu toate perturbațiile, dânsa n'ar fi putut niciodată să fie primejduită având rădăcini prea adânci și un razim prea puternic în cărțile bisericești, în cronici și în poezia populară.

Literatura bisericească, cu toate înrăuririle slavone și grecești, este un izvor bogat al limbii vechi, păstrând unitatea în scriere și vorbire, și a fost astfel adevărata legătură între toți Românii din diferitele țări.

Cetirea acestor cărți vechi, cari înalță sufletul și cari sunt o mângâiere în ceasul de suferință, deschide scriitorilor noștri un câmp întins și arată că limba strămoșească este limba noastră clasică, având pentru popor un sunet așa de atrăgător. Cronicarii noștri ne grăesc în această frumoasă limbă trecutul și zugrăvesc într'un mod

cumpătat, însă în coloare așa de vie, furtunile și luptele crâncene înfruntate de Români, încât fiecare trebuie să fie cuprins de mirare cum neamul românesc a putut să biruească atâtea greutăți și să stăpânească atâtea primejdii, cari îl aduceau adesea la marginea prăpastiei, fără a fi fost înghițit de valurile îngrozitoare ale vremurilor turburate și întunecoase de pe atunci.

D-l M. Kogălniceanu, în patriotica sa precuvântare a Letopisețelor, scrisă cu măiestrie, zice cu drept cuvânt: „...Provedința luă de mână pe națiunea noastră ca pe o fiică iubită între fiicele cele mai iubite, o scotea din toate pericolele și o reînălța mai tânără și mai zdravănă decât fusese înaintea orei pieririi”.

Poezia populară răsfrânge într'un chip minunat aceste vremuri grele ale unui trecut plin de nesiguranță și de durere. Pe când munca intelectuală, dorința și trebuința de a învăța și de a-și ascuți mintea s'au deșteptat și au luat o dezvoltare însemnată cu vieața politică, poezia eră de veacuri, adânc sădită în inima Românului, și orice popor s'ar putea fâli cu cugetările — adunate în această comoară bogată a limbii noastre. Simțimintele înalte, spiritul războinic, durerea și nădejdea, tânguirea și mângâierea, cari răsufliă în acest frunziș poetic, sunt tocmai oglinda unui trecut plin de bărbăție, de încercare și de necazuri, un învățământ, puternic pentru generațiile prezente și viitoare. Mândru poate fi dar poporul român de geniul său poetic, pe aripele căruia s'a ridicat la o înălțime care l-a ferit de înrăuriri străine și nepriincioase, ocrotind chiar credința și naționalitatea sa. Poezia a devenit astfel cea dintâi temelie a limbii, un adevărat tezaur al istoriei, un izvor neseecat al literaturii române.

Poveștile și legendele, cântecele și doinele, rămase, de veacuri, ascunse în văile sălbatice ale Carpaților, sau rătăcind prin câmpiile roditoare ale Dunărei, trebuie să răsune adeseori în Academie, spre a însufleți lucrările sale; ele trebuie să strălucească deapaură ca o podoabă a neamului românesc, și ne vor aminti și pe iubitul nostru Vasile Alecsandri, care, trecând într'o vieață mai fericită, a lăsat un gol așa de simțitor în mijlocul nostru, al cărui nume însă, va rămânea neșters în inimile tuturor

LANURILE

*Cât poate prinde ochiul din zare până 'n zare,
Al lamurilor aur subt aurul din cer
Tălăzându-și sânul, se 'ntinde ca o mare.
Și ard greoaie spicuri ca niște lănci ce pier
Și iar apar în luptă, nebănuind că mâine
De legi neștrămutate vor fi schimbate 'n pâine.*

*Și cum privesc pe gânduri undirea lor fugară
De-mi pare că pământul mi-aleargă subt picior,
Eu văd în goana asta și tristă și amară
Intreaga omenire cum fuge 'n urma lor,
Și cum mereu n'ajunge și valurile cresc,
Și fipă desnădejdea în pieptul omenesc.*

*O, lanuri, lanuri, lanuri... Voi, pentru cari cu toți
Imprumutăm durerei aripi neobosite,
Spre a făuri 'o lume în care strănepoții
S'arunce peste viață privirile-oțelite, —
Făpturi mai ideale cândva de ne-am trezi,
Fatalul vostru nume pe buze-ar amuți.*

*Și-ar înflori surâsul etern și fără vină,
De patimi și de sânge ne-ar păgubi Innaltul,
Și ne-am creia o limbă atuncea mai divină,
Căci alta ne-ar fi soarta și țelul nostru altul,
Iar aripile păcii desfășurate 'n gol
Ar da triumfătoare pământului ocol.*

*Și totuși, ce putere m'aruncă 'n viitor,
De-mi pare că acolo mă simt la mine acasă,
Că ochiul minții mele s'aprinde mai ușor,
Că nu mai sînt nimica din sbuciumul ce-apasă, —
Val, ce glas tot vorbește prin întruparea mea,
Că viziunea asta s'ar întâmplă cândva?..*

*Cutremuratu-mi suflet c'o rază mai avut
Aține către ceruri buchete de petale,
Și-atâtea dulci miresme din ramurile sale
Revarsă 'n încăperea mult strămtului meu lut,
Că, pare că uitarea de sine m'a orbit,
Și-acum a doua oară răsar din înfinit.*

*Și-ași vrea cum sînt acuma să fiu întotdeauna:
Purificarea 'n mine să-și cânte versul dur,
Ca'n veșnica mișcare făcând cu dânsul una
Să pot în toată voia făptura să-mi îndur,
Să pot zămbi, și pururi lipsit de cuget greu,
Ca'n Biblie pe-aproape să-l simt pe Dumnezeu.*

*Dar, noaptea mă surprinde pierdut cu văzu 'n zare...
Și lamurile vâlva de mult și-au încetat,
Și 'n mine fără voie a grijelor pierzare
Cuvântul își rostește deodată ne 'ndurat,
Și gându-mi iar se 'ndreaptă spre ziua cea de mâine,
Spre uriașa luptă și goana după pâine.*

A. MÂNDRU

Nu se poate dar tăgădui că literatura bisericească, cronicarii și poezia populară cuprinzând o material prețios și că au avut o influență din cele mai fericite asupra limbii române, de care cunoscutul geograf Hoffmann zice, în opera sa dela 1840, că „este atât de bogată, încât dacă s'ar cultivă, ar merita să fie limba a tot genului uman“.

Academia primind la întemeierea sa, ca un sfânt depozit, paza, îngrijirea și desvoltarea limbii, trebuie să fie mândră de această însărcinare, care este și vrednică de o așa înaltă adunare literară.

Etymologicum magnum Romaniae ce am propus, sunt șapte ani, să fie alcătuit și a cărui încheiere sper încă a o vedea, va arăta lumii învățate ce comori însemnate de cuvinte felurite și de cugetări înalte și frumoase sunt ascunse în limba și literatura noastră. Această operă, odată sfârșită, va rămâne un monument nepieritor.

Urez din tot sufletul ca Academia să strălucească în totdeauna prin lucrările sale, să încălzească toate inimile românești și ca ușile sale să fie deschise pentru întâlniri pacifice și lupte științifice, un teren pe care toți Români să poată întinde o mână frățască.

Renumele Academiei noastre, încă tânără, deși serbează nunta sa de argint, trebuie să aibă un răsnet departe peste hotarele țeri, spre a atrage în capitala României pe bărbății însemnați, cari să se îndrepteze că vechile Principate Dunărene s'au transformat într'un centru de civilizație și de propășire și au devenit, prin vitejia armatei — ce a umit lumea prin avântul său și tăria sa — un Stat puternic și neatârnat, stabilit pe temelii așa de tari, încât nici o sguđuire nu-l mai poate sdruncina.

Sunt adânc convins că iubitul Meu nepot, Mostenitorul Coroanei, care face deja parte din Academie

ca membru onorar, va ști, în ziua când va fi chemat de Pronie a împlini înalta Sa misiune, să mențină tradițiunile noastre și sădea sprijinul Său pentru prosperarea acestui însemnat așezământ de cultură a patriei noastre.

Cuvântare rostită la 18 Martie 1894

Simt totdeauna o vie mulțumire, când pot arăta Academiei marile interes ce am pentru activitatea sa. Vin dar astăzi cu deosebită plăcere în mijlocul d-voastre, spre a vă aduce urările Mele de bună venire și a lua parte la lucrările d-voastre.

Sunt tocmai zece ani, de când am întemeiat un premiu anual pentru o carte cuprinzătoare a tuturor cuvintelor limbii române, așa de bogată în felurile expresiunii. Un început, de o erudițiune vrednică de admirațiune, s'a făcut. Toți dorim să ne bucurăm într'un timp nu prea depărtat de această lucrare

însemnată, și mai ales noi, cari am trecut pragul unei jumătăți de secol din viața noastră. Prin „Magnum Etymologicum Romaniae“, distinsul său autor, ca și Academia, își vor ridica un moment neperitor; iar Eu pururea volu fi mândru că am îndemnat la o muncă, ce va deveni un izvor nesleit pentru limba noastră și filologie.

Mulțumindu-vă pentru simțimintele de dragoste și credință, ce Academia îmi mărturisește în toate împrejurările, și mai cu seamă în fericitele evenimente ce privesc familia Mea, declar ședința deschisă.

Cuvântarea rostită la 1 Aprilie 1905

Urările cu cari și de astă dată salutați venirea Mea printre domniile voastre și credincioasele mărturisiri ce Mi-le roștiți din partea Academiei, îmi sunt deosebi de scumpe. Cu aceeaș căldură de inimă vă mulțumesc și vă reînnoiesc statornicul Meu interes pentru lucrările voastre.

Mă bucur de câte ori am prilejul de a lua cuvântul în acest locaș, unde am auzit atâtea conferințe atrăgătoare și disertațiuni iscusite, cari au răspândit lumină nouă asupra trecutului nostru și îndrumări înțelepte pentru propășirea științei, adunând astfel un material de mare preț pentru lărgirea templului care adăpostește sufletul neamului românesc.

La temelie acestui templu se află limba, această duiosă limbă românească, care Mi-a devenit îndoit de scumpă din ziua când am auzit-o răsunând pe buzele neuitatei Mele copile și de când, spre a mea mângâiere, urmașii Mei o grăesc în jurul Meu.

Mănat de această simțire, am propus Academiei, acum 21 de ani, întocmirea dicționarului „Etymologicum magnum Romaniae“, având mai ales în vedere culegerea și păstrarea acestor cuvinte vechi, cari — deși obârșia lor este slavonă, grecească sau turcească — alcătuiesc originalitatea și bogăția limbii. Dorința Mea era ca Academia să scape aceste odoare amenințate a cădea în uitare, redându-le locul la care au drept și să puie o stavilă la acest val de nepăsare pentru graiul bătrânesc, stărpind totodată buruienile neologismului care înăbușe limba strămoșească. Limbile își au într'adevăr viața lor proprie, care se dezvoltă după niște

regule statornice: însă înrăurirea scriitorilor de frunte și a academicienilor asupra acestei dezvoltări este de asemenea netăgăduită.

De ce să ne ferim de aceste locuțiuni vechi, cu obârșie așa de curată, ca aceea a liturghiei și a letopiseșelor țerii, și cari nici măcar arhaisme nu sunt, deoarece le întâlnim în limba bisericii și a poporului? Mult mai de temut sunt aceste neologisme sterpe, cu formă și înțeles pocite, cari nu aduc nici o idee nouă, ci izgonesc numai cuvinte curat românești, spre a le înlocui cu altele străine cu înțeles absolut identic, ca spre pildă: „avansare“ în loc de „înaintare“, „voiaj“ în loc de „călătorie“.

Aceste parazite răutăcioase sunt mi: numărul lor crește pe zi ce merge și sfârșitul va fi schilodirea limbii. Strecurarea lor o datorim în mare parte vieții politice, obiceiurilor apusene și educațiunii copiilor în străinătate. Aceste înrăuriri n'au fost totdeauna norocite, nu numai asupra limbii, ci și asupra moravurilor, cari au pierdut poate mai mult decât au câștigat. Urmarea cea mai de plâns a acestei greșite îndrumări este șanțul ce se sapă între limba claselor culte și neprihănită limbă a poporului. Despărțenia aceasta trebuie dar cu orice preț preîntâmpinată ca o primejdie pentru neamul românesc, a cărui

unitate se întemeiază pe legea și limba sa. Știu că Academia și un mănunchiu de scriitori vrednici luptă cu o patriotică osârdie spre a alunga această vătămătoare cotropire, însă râvna și silințele tuturor nu vor fi de prisos spre a duce la bun sfârșit această operă de însănătoșare.

Iată pricina pentru care o grabnică dare la lumină a dicționarului este atât de dorită de Mine. Îmi dau seama de greutatea lucrării, de timpul ce cere; totuși, cred că în acest lung șir de ani s'ar fi putut îndeplini în mare parte programul alcătuit. Dacă mai zăbovim, știrbirea și schimonosirea limbii se vor întinde tot mai mult; iar îndreptarea va fi cu atât mai anevoioasă. Aștept dar cu nerăbdare ca Etymologicum să fie cât mai curând pus în mâna tuturor, avându-se grija ca întocmirea lui să fie cât de întreagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se înămoli lucrarea într'o prea mare întindere. Perfecțiunea lui are mai puțină însemnătate decât ființa lui.

Sunt încredințat că domniile voastre veți întâmpina aceste mici îndrumări ce Mi-am permis a le așterne ca un semn al vieii Mele dorințe de a vedea Etymologicum odată desăvârșit, spre cinstea Academiei și folosul generațiilor.

CUM E INDUSTRIAȘUL MAGHIAR?

de KÁLMÁN MIKSZÁTH

Nu cred să mai fie un om în întreagă împărăția Sfântului Ștefan pe care să nu-l intereseze în ce fel și unde văd lumina zilei, cuțitele de Seghedin.

Apoi acelea le-ar face chiar dumnealui, domnul Sziráki — dacă le-ar face. Lui i s'a dat din partea celor de sus acel talent deosebit ca atât în privința mânerului cât și în privința lamei să întreacă pe toți cuțitarii pământului.

Dar e și cinstită marfa lui. Cei ce se abat numai pela Seghedin toți îl calcă pragul dughenei și-așa cumpără de acolo cuțitele cu chip de pește, de par'că le-ar primi pe degeaba; nici un preț nu li se pare prea scump. Ca dar nici n'ai putea duce alt lucru mai de preț ca acesta. E și fericit cui îl ajunge astfel de dar. Il lasă și la nepoți,

drept moștenire cu testament și aceștia îl pomenesc, zicând: ui cuțitul bunicului, și încă nu un fleac ca oricare, ci un adevărat cuțit de Seghedin, ieșit din mâinile lui Sziráki.

După toate aceste, omul ar crede de bunăsamă că acest Sziráki e un nabab care are o mulțime de fabrici, care-și răspândește în toată lumea marfa vrednică de faima câștigată și care-și are agenți în Londra, Paris, Amsterdam, New-York și peste tot.

Ei bine, nu, o nu; Nici în gând nu-i intră domnului Sziráki o astfel de nebunie. Drept e că și așa ar putea fi, dar el e mulțumit prea din belșug și cu aceea dacă cetățenii din jurul Seghedinului își tale slăbina cu cuțitele lui; celor din Oșorhei aproape că le-o ia

în nume de rău. Bun e pentru ei și cuțitul cu mâner de lemn

Dumialui Szirákí, e mândru de lamele sale veșnice și îndeosebi, e mândru dacă-l laudă față în față cuscrul ori cumnatul său zicând: „acesta e apoi cuțit adevărat, domnule Szirákí!”

Însă la răspândirea în lumea largă chiar nici nu se gândește și aceea ca să scoată ceva venit negustoresc din renumele său, de-a dreptul nici nu i-a trecut vre-odată prin minte.

S'a întâmplat adică nu de mult, că o firmă londoneză voia să-i comande dintr'o singură dată printr'un agent al ei, zece mii de cuțite, însă domnul Szirákí i-a răs în nas agentului.

— Zece mii de cuțite! Imbată-ți dumniata moșul, cu apă rece! Atâtea cuțite doară nici că se pot face!

— Dar dacă odată le comand serios.

Szirákí socotea nu socotea, vorbea nu vorbea. Lucrul acesta îl atinsese foarte neplăcut.

— Apoi știi, că e tare departe de-aici. (E departe adică Londra.) Și-apoi la ce i-ar trebui dintr'odată zece mii de cuțite. (Adică firmei din Londra.) Nu-i asta vorbă cu cap... e și dreaptă și nu!

— Dar dacă te 'ndolești, depun îndată banii la notarul public. Ce zici, va fi bine?

Acum apoi vestitul industriaș se încurcă și mai mult.

— Ei asta chiar că nu o vreau! E peste putință! Dar știi ce, îi voiu face pentru pofta dumitale și englezului un cuțit două, așa în dar... Alăta da, dar așa o mulțime... Ba nu zău, am eu mutra unuia căruia-i pofti da să 'nghită orice? Lăsați-mă pe mine în pace...

Când se 'ncăpăținează odată, d. Szirákí e greu să te făricești.

Câte-odată abia dacă are trei-zeci, patruzeci de cuțite în dugheană și când vin cumpărătorii nu arareori se întâmplă că nu găsesc cuțit de care caută; „acum nu avem din acestea“ e răspunsul.

— Și când vor fi? întrebă cumpărătorul.

— Hei, asta nu se știe, — răspunde Szirákí mișcând din umeri, acum nu mai putem lucra din pricina muncii câmpului.

Căci pe vremea aceasta adică, domnul Szirákí își duce toate cafele la prășitul porumbului și la strânsul fânului, nerăsărindu-i nici odată în gând că aceștia, împreună cu el, sunt adevărați artiști, cari în timpul cât cruță cei optzeci de bani, prețul unei zile de lucru, pe târâmul industriei ar putea câștiga zece zicți.

Însă pentru aceea-i doar un-gur adevărat domnul Szirákí, așa să fie, să nu se priceapă la negoț și să nu-l gădile pofta de câștig.

Traducere de TEOFIL BUGNARIU

Două comemorări

Sunt semne cari par a anunța o smulgere din mrejele materialismului abject în care s'a împotmolit lumea, prin o uriașă infecțiune după ororile războiului mondial; în creeri par a mai sălășui și cugetări pioase, aduse cucernic la îndeplinire. Comemorarea celor mai distinse două suflete ale trecutului nostru, înrudite prin sbuciumul vieții, prin geniul clocotitor și fecund, prin creația sieși veșnică și prin sfârșitul tragic par a fi semnele fericite ale unei lumi nouă, cu altă mentalitate și cu alte aspirații.

E însă abia începutul unei opere, ce de mult ar fi trebuit înfăptuită. Cel care a imprimat în poezie cea mai strălucitoare formă și cel mai adânc fond geniului național a trebuit să zacă scofălcit în file galbene și șterse, cu pereții mohorați,

alterat uneori în gândire și adesea în formă. Până la ediția — și aceea prea umilă în formă a dlui Gh. Brăgdan-Duică, fiecare editare a roziilor lui *Eminescu* a fost o batjocură adusă smălțitorului limbii și făuritorului gândirii românești. Până când pentru figuri ilustre în sâracie mintală, vărâte însă în fluxul trivial al politicianismului se găseau de către oficialitatea noastră milioane, ca să se eternizeze în tablouri încadrate în îmbrăcăminte obraznic de lărmuitoare, pentru memoria celui neîncăput în gândirile tuturor contemporanilor săi și în a celor mai mulți de azi, s'a găsit doar o mie (adecă una mie) lei și aceea aruncată sfidător, cu mult după un sfert de secol dela moartea lui.

Dacă oficialitatea a fost oarbă și

surdă și lipsită de duh, au rămas însă suflete, în altarul cărora a ars veșnic o candelă, cu strălucire tremurătoare dar intensă pentru cea mai adânc strălucitoare candelă a templului românesc, înaintea căreia ghenunchii gândirii se plecau umili și cucernici. Anul trecut o seamă de scriitori au lansat un apel prin care chemau pe cei neîntinași să și de-a obolul pentru a se ridica o statuie de pioasă amintire celui care s'a eternizat prin forța gândirii sale. Era o acțiune particulară îndreptată spre toți *adevărații* români. Nu se adunau milioane, nici sute de mii, dar venia obolul celor mai curate suflete, tinerimea din întreg cuprinsul țării își trimitea o fărâma din sufletul său cu cele câteva zeci sau sute de lei ce a putut strânge. Era un semn de bucurie, se prevestea încetarea unei uriașe nelegiuri. Printre colectele venite zilnic dela tinerile vlăstare se întrededa plămădirea unei noi generații cu sufletul mai darnic, mai înclinat idealurilor. Indurerarea scriitorilor de superioară callitate, grupați în jurul „Gândirii”, în fața micimii sumei ce se aduna era pulverizată de întredederea unei mulțimi generoase și desinteresate ce se anunța gata să îi urmeze drumul.

Până atunci însă entuziaștii începători ai respectării în mod demn a lui Eminescu continuă cu râvnă acțiunea pornită pentru reabilitarea românismului. Împlinirea a 37 de ani dela moartea poetului; oblaudirea comitetului pentru eternizarea lui în bronz a fost rememorată cu mai multă sfînțenie și cu o mai adâncă închinare a sufletului. „*Pelerinajul la mormântul sacru*” s'a înfăptuit într'o tăcere răscolitoare de conștiințe ce desprinde remușcări, provoacă dureri și înalță imnuri de frică și adorare. Cel pe cari distanța ne-a împiedecat să ne plecăm fizicește ghenunchii în fața crucii ce străjuește mormântul rămășițelor în cari s'a obiectat nemuritorul Luceafăr, am îngenuunchiat umil în sufletul nostru în fața crucii de martiraj pe care și-a făurit-o în viața-i de sbucium și durere.

*

O fericită întâmplare a adus cam în acelaș timp comemorarea împlinirii a 10 ani dela încetarea din viața a unui alt persecutat de către contemporani și urmașii săi. *Ștefan Luchian* ca și Eminescu în poezie și în cugetarea româ-

nească, a fost o apariție enigmatică, neînțeleasă, trebuind să lupte din greu cu îngustimea cerebrală a mulțimii care nu-l putea pătrunde. Influențat la început de talentul vast al lui Grigorescu — cași Eminescu de Bolintineanu și Alexandri mai ales — a știut ca și acesta, să se smulgă prin puterea geniului său de sub aripiile maestrului, imprimând operii sale o originalitate și o noutate deosebită, având mai multă adâncime și o strălucire mai interiorizată. Nutrea o puternică dragoste pentru natură, sufletul său însă nu era un simplu aparat fotografic, fie chiar cu însușiri de înfrumusețare, ci impresiile năpădite în el se plămădeau, se fermentau, căpătau o structură și o înfățișare nouă, reobiectivându-se cu expresia sbuciumărilor interioare.

Dacă după cei zece ani ceafa de pe creeri începe a se mai subția putând să-și facă loc și razele subtile ale operii lui Luchian la rezidiul înțelegerii noastre, e departe însă de a fi apreciat la justa lui valoare. E dureros de recent cazul când operele acestui adânc pictor, făurite cu atâta frământare de spirit au fost puse licitație ca obiectele câștigate prin scamatorie ale vreunui falimentat parvenit. Iți vine să crezi că sunt momente când în craniile oamenilor creerul se substituie cu mușchiu molău și îmbilat de apă.

*

Zorii unor zile mai înțeleghătoare însă s'au vestit și o intensificare a lor se prevede. Ștefan Luchian va lua locul cuvenit în suflete iar operele i-se va da o altă înțelegere și un alt tratament. Dacă însă pentru el, ce s'a făcut până acum sunt numai rânduri sincer cugetate, sfințite cu lacrimile aducerii aminte, pentru Eminescu se ivesc serioase tendințe de respectare demnă a memoriei lui, cu apropiată concretizare. Di Pamfil Șeicaru în cuvintele sincer rostite la mormântul poetului a aruncat vorba magică a *cultului lui Eminescu* celebrat de o societate în perspectivă, societatea eminesciană, care pe lângă crearea monumentului de bronz, va duce la înfăptuire și edifica monument a operii lui. Așteptăm cu înfrigurare și sfințenie realizarea acestor curate gânduri, pornite din cel mai înalt idealism.

Br.

Ion Agârbiceanu: „Lege trupului (povestea unei vieți)“

roman. (București, „Universala“, prețul Lei 100.)

Locul dlui Ion Agârbiceanu în literatura română contemporană e îndeajuns de bine definit. Dsa continuă o linie de creație literară în capul căreia stă Slavici: același mediu ardelenesc forfotește în nuvelele și romanele dsale; aceeași ideologie fâlfâie deasupra sufletelor, determinându-le creșterea, conflictele și căderea. Și întâiul și al doilea au dat mai întâi, contururi vii omului din satul ardelenesc, cu sufletul căruia ambii au trăit în imediata atingere. Slavici a avut un câmp de creație mai restrâns, adeseori însă mai adâncit; d. Ion Agârbiceanu a stilizat cu predilecție în schiță, în cadrele căreia a prins o mulțime de tipuri veridice ale satelor noastre.

Aminteam însă de o ideologie comună amândurora, care adeseori s'a dovedit dăunătoare creșterii *omenești* a eroilor în mediul sufletesc al autorului. Tezismul acesta — moral la ambii — apare, mai ales când cei doi scriitori încearcă să zugrăvească psihologia mai complicată a intelectualului. Omul cu sensibilitatea mai delicată, luminat de o idee, nu-și putea croi drum propriu în sufletul scriitorului. Trebuia să se înfrupte din rezervorul moral, îndeajuns de puternic la ambii.

E adevărat că mediul intelectual ardelenesc, înfirlpat în secolul al XIX, a fost stăpânit de o ideologie morală, ale cărei izvoare erau cele două biserici. Pe supt cupolele acestora treceau aproape toți cei ce se desprindeau din sat pentru a intra în rândurile intelectualilor. Dar chiar dacă determinismul acesta moral exista oarecum în atmosfera de aci, el nu trebuia să împedecă linia conflictului și creșterea eroului cu o fizionomie proprie în creația literară a celor doi scriitori.

Vom vedea cum, de astădată, dl

Agârbiceanu încearcă o evadare de supt acest tezism cel puțin în ce privește vieța unora dintre eroii săi.

Dar mai întâi, dsa a prins și în cadrele acestui roman, mult, mult mediu social ardelenesc. Din acest punct de vedere opera dsale are o reală valoare istorică. Asistăm aci la ascensiunea dela sat la oraș a fiului de țaran, cu sufletul plin de energia aspră dela țară. În această ascenziune ni-se desfășoară viața de liceu cu nimicurile ei atât de dragi unor oameni pentru cari ea constituia singura amintire, răsfoltă cu deliciu până la adânci bătrânețe. Pentru că în liceele noastre se oțelau sufletele, se înzestrau cu o ideologie națională; în jurul lor era un mediu social care era o adevărată surpriză pentru tânărul desprins din sat. Mai găsim aci lupta urlașă a tânărului ardelenesc pentru câștigarea unei diplome în universitățile maghiare. Apoi frământările societății din orașele noastre care atunci își lămură o mai bine definită ideologie culturală și politică.

Paginile romanului, în cari se desfășoară aceste episoade de viață ardelenescă a displăcut multora. Cu siguranță însă că ele nu vor displace cel puțin unei generații, aici în Ardeal. Episoadele acestea nu pot fi simțite în plenitudinea lor decât de cei cari au cunoscut, prin proprie experiență peripețiile ridicării din satul ardelenesc și febrerea înăbușită a vieții intelectuale de aci.

Dar pe lângă această valoare istorică pe care timpul va mai întuneca-o, romanul are și o valoare artistică prin viața pe care autorul o dă unor personaje și prin iscusința cu care știe să analizeze luptele lor sufletești, și să susțină ritmul dramei care le frământă.

Ion Florea, eroul principal, este tipul fiului de țaran crescut în atmosfera sănătoasă dela țară, cu gândul limpede, cu emoții rare dar

puternice și cu o conștiință morală stăpână pe fiecare fibră a sufletului. Întâii ani ai evoluției lui sufletești curg într'un ritm greoiu, fără amplitudini, fără înfrigurări cari să miște. Sunt anii petrecuți la liceu și universitate. După ce se stabilește însă într'un oraș ardelenesc și începe drama lui sufletească între dragostea pură, angelică, a Mărioarei și cea de o senzualitate sălbatică a mamei acesteia, Olimpia, ritmul crește analiză sufletească se adâncește adeseori, povestirea ne robește. Stăpânit de acele imperative morale pe cari i-le împrumută autorul, el nu trăește totdeauna în fața noastră. Dragostea lui față de Mărioara mai mult o dibulm cu închipuirea decât o cunoaștem din analiza psihologică a autorului. Ea nu se ridică la aceeași înălțime în fața dragostei față de dna Olimpia și astfel nici înțeleștarea dramatică nu e susținută într'un ritm egal de puternic după cum ar cere-o asprele legi sufletești ale lui Ion Florea.

O creație mult mai vie e misterioasă și încântătoare doamnă Olimpia. Ea e argumentul nostru viu că d. Ion Agârbiceanu poate crea cu adevărat și pe un plan sufleteș superior și se poate cufunda în misterioasele și fermecătoarele adâncimi ale sufletului feminin. Dela întâia prezentare e purtătoare de fior cald. Fiorul acesta îl atinge și pe Ion Florea fără să-și dea seama de el. Puterea elementară cu care izbucnește instinctul omorului, înăbușit atâta vreme în sufletul ei, îi copleșește orice principiu moral; chiar instinctul de mamă e călcat în picioare cu o cruz'ne feminină. Când instinctul aceste este satisfăcut, cu toată ghiarele lui sfășie două suflete — al Mărioarei, fiica sa și al lui Ion Florea — frumseța ei crește, ochii ei scapără lumini mai roboitoare. Iar când izvorul care-i răcorea acest instinct seacă, prin sinuciderea lui Ion Florea, aruncarea ei în râu urmează ca o fatalitate.

Atât sfârșitul tragic al ei, cât și al pradei instinctului, a fost zugrăvit de autor, scurt, înăbușit cu o reală putere de a analiza destrămarea sufletească a eroilor.

Restul caracterelor are mai puțin relief sufleteș. Regretăm lipsa acestui relief sufletului Mărioarei. Prea rar iară acest suflet din apele comune ale unui sentimentalism de melodramă. Acelaș sentimentalism decolorează și amorul dintre ea și Ion Florea. Lipsește aci adâncimea

în delicateță pe care am aștepta-o dela două suflete înlănțuite în vraja întâiului amor.

Prea arareori încearcă dl Agârbiceanu descifrarea tănuitelor ascunzișuri ale sufletului omenesc. Drama interioară a lui Ion Florea, destrămarea lui sufletească, roboitoarea creștere a dragostei doamnei Olimpia sunt pagini însă de mișcătoare analiză psihologică. Îndesebi ritmul în care e susținut drumul la Pălt'niș al celor doi îndrăgostiți când instinctul sexual izbucnește în sufletul lui Ion Florea trosnindu-i toate încheieturile morale — merită să fie menționat.

Ne-am fi bucurat dacă d. Agârbiceanu ar fi pus mai multă grijă pe expresie. Stilul românesc a evoluat în mod simțitor după războiu. Adjectivul este astăzi mai variat (dă întrebuințează supărător de des și nepotrivit pe „dulce“); nepotrivirile de topică se întâlnesc mai rar chiar și 'n scrisul cotidian. Ar fi putut să înlătore și cele câteva ardelenisme. Sperăm că al doilea roman, „Legea minții“, va fi lipsit de aceste păcate stilistice, mai ales că însuși stilul ultimelor scrieri ale dlui Agârbiceanu s'a îmbunătățit simțitor.

Ion Breazu

Insemnări

Urmând planul de reorganizare a revistei noastre, anunțăm că începând cu numărul față „Cosinzeana“ apare sub conducerea redacțională a dlui D. I. Cucu, îndestul de cunoscut publicului ardelean din paginile primilor ani ai „Gândirei“ pe care a redactat-o cu dl Cezar Petrescu la Cluj, ca și din activitatea dsale la ziarele serioase de aici.

Desigur că prin această opera începută nu este terminată. În aceste luni de vacanță „Cosinzeana“, în căutarea unui drum nou, corespunzător vremilor, fără însă a rupe firul bunelor noastre tradiții culturale, va suferi fatal unele modificări. Vom căuta ca în cuprinsul modest astăzi al acestei reviste să ogîndim cât mai complect mișcarea literară din Ardeal în special, dar nu vom neglija nici mișcarea literară românească de pretutindenea nici ceea ce ne poate servi cu folos literaturile străine. Alături de valoroșii noștri colaboratori de până acum vom căuta să atragem în fâgașul preocupărilor noastre toate puterile literare creatoare din Ardeal și vom fi fericiți ori decâteori vom putea oferi ospitalitatea caldă a acestei reviste tuturor celorlalți scriitori de merit ai vieții literare românești.

Pe măsură ce vom putea îndeplini aceste gânduri „Cosinzeana“ își va rotunji formele slăbuțe de astăzi. Vom înmulți numărul paginelor, vom per-

fecționa confecția ei tehnică și vom căuta să dăm conținutului ei un cadru cât mai atrăgător... Dar desigur că pentru toate acestea ne trebuie și sprijinul cetitorilor, pe care îl așteptăm.

Congresul dela Blaj al Ligii culturale a fost o sărbătoare înălțătoare de inimi cum rareori avem în vremurile acestea de înjosiri sufletești prin patima politicianismului. S'au discutat acolo probleme culturale de arzătoare actualitate, cu seninătate și mai ales cu acel cald îndemn patriotic care plutește totdeauna deasupra congreselor Ligii Culturale, ca Duhul Domnului peste sufletele Apostolilor. Patriotismul acesta, căruia după războiu par'că i-au secat izvoarele, a primit, dăunăzi, în cetățuia de sfinte aduceri aminte a Blajului, o proaspătă și caldă infusiune. Evocările magistrale ale celor trecute și glorioase vremi, făcute cu verb înflăcărât de d. N. Iorga, cu vorbă aspră ca sufletul omului de aci, dar plină de un covârșitor sentiment de jertfă pentru binele obștesc — de I. P. S. Mitropolitul Suciului, de bună seamă că s'au încrestat pentru o viață în sufletul moldoveanului și basarabeanului venit la congres. Prin toate inimile a trecut un șuer de revoltă când Blajul și-a roștit durerile de azi: nepăsarea statului pentru instituțiile sale.

Opinia publică românească de pretutindeni și-a întors gândul spre Blaj, în zilele pe 27 și 28 Iunie. Numele Ligii a sburat de pe o buză pe alta; durerile Blajului au mișcat

pe toți. Și totuși dl Manuel Menicovici se întreabă în „Adevărul Literar și Artistic“ (din 11 Iulie), cu o obrăznicie specifică unei binecunoscute rase, că la ce mai x'stă Liga culturală. Să-i înșirăm, pe lângă ceace a fost la B.aj, *faptele culturale și patriotice săvârșite de secțiunile ei, semănate pe întregul cuprins al pământului românesc?* Să-i spunem că aci, în capitala Ardealului, Liga Culturală ne-a adus mai întâiu aminte printr'o serie de conferințe de uității frați de peste hotare? Să-i arătăm ceace s'a făcut la Galați, Focșani, Cernăuți? E inutil. Oricâte argumente am trânti în capul dsale o astfel de Ligă n'ar intra acolo, pentru că într'un astfel de cap toate ungherele sunt pline de o „Ligă a drepturilor omului“ și alte d'al de-astea cari n'au nimic cu drepturile sfinte ale sufletului cel mare al nației.

*

Publicațiile „Astrei“. — La ședința plenară a secțiilor „Astrei“, întrunită în ziua de 29 Iunie, problema publicațiilor editate de această instituție culturală s'a împărțit de cea mai mare atenție. Nu ne gândim acum la cele două biblioteci inițiate de secția medicală și biopolitică pentru cucerirea intelectualelor, dela orașe și dela sate, în slujba ideii de propagandă igienică și biopolitică, cari sunt titlul de glorie al acestei secții, dar *numai* al ei, ci la cele trei publicații editate dela centrul Asociației. Din anii înființării ei, tipărește Asociațiunea revista „Transilvania“, care a trecut prin atâtea faze de metamorfoză, câți redactori s'au perândat în decursul existenței ei de peste 60 de ani. De aceea, uneori a fost cetită, când redactorul ei o știa face *vrednică* de a fi cetită, iar alteori era o tipăritură ce apărea în virtutea inerției, sau din obicei. Înainte de războiu, în era maghiară, a înființat Asociațiunea „Biblioteca populară“ care deasemenea și-a avut epoca ei de mărire și momentele de cădere, — aceasta în funcție *numai* de redactarea ei, după credința noastră. Iar dela unire încoace, editează încă o bibliotecă, pentru intelectuali, cu preocupări speciale, cari nu totdeauna ar putea fi coborâte în conștiința „poporului“.

Astăzi, în urma reorganizării secțiilor și completării lor așa fel, ca ele să îmbrățișeze *toate* problemele de cultură, distribuite între ele după

afinități de structură, aceste secții și *nu* comitetul central, sunt responsabile și de tipărițiile „Astrei“. Ca să fim mai preciși, vom spune că secțiile sunt responsabile de *redactarea* celor trei publicații ale „Astrei“, rămânând în grija comitetului central cealaltă latură a problemei, grija de *răspândirea* lor în cercuri cât mai largi de cetitori, ca să și poată face tot efectul de care sunt capabile prin forța intrinsecă a ideilor ce le înfățișează. Și a doua chestiune credem că este în funcție de soluționarea fericită a celei dintâi.

Dacă contribuția secției medicale (iarăși ea!) la redactarea acestor publicații a fost în anul din urmă *totdeauna* aleasă și îngrijită, menținând sau înălțând prestigiul lor, și prin aceasta prestigiul „Astrei“, n'am putea spune același lucru și despre celelalte secții. Și vina celorlalte secții, — afară de onorabile excepții *personale*, — n'a fost mediocritatea contribuției, cât mai ales dulcea pasivitate păstrată față de aceste publicații. Nu vom cita nici un caz de astădată, dar spunem că înfățișarea mediocră, ca fond, a publicațiilor „Astrei“ se datorește pasivității unei bune părți dintre cele 10 secții ale acestei instituții. De aceea, spre exemplu, revista „Transilvania“ a scos numere încheiate, cari n'aveau nici o fibră legată de sufletul nației noastre și de problemele specifice acestui suflet, ci doar de fctivele primejdii, cari amenință „cultura“ Europei, sau a mai multor continente și cari sunt și nu sunt așa cum le vede d. Horia Petra-Petrescu. De aceea alteori am văzut numere din această revistă (care ar trebui să fie revista cea mare a Ardealului, cerută de d. Cezar Petrescu într'o cronică din revista „Gândirea“), umplute cu reproduceri din alte publicații, mai mult sau mai puțin „europene“, când știut este că *valoarea* unei publicații periodice o formează contribuția originală, rezultatul unei cugetări proprii, întemeiată și îngrijit exprimată.

Ne oprim și repetăm: Secțiile „Astrei“ sunt responsabile de condițiile în cari apar publicațiile acestei înalte instituții de cultură a Ardealului!

*

Premiile „Cărții Românești“. Cunoscuta casă de editură din București, cunoscută îndeosebi pen-

tru cărțile sale de o oribilă factură tehnică, a avut bunul obicei de a institui o serie de premii literare, cari se acordă anual celor mai bune lucrări prezentate la concursul cu diferite ramuri literare. E o faptă bună, dar ni se pare că este și o bună afacere, pe care o face „Cartea Românească“ numind onorariile de autor premii literare.

Se prea poate însă că ne înșelăm și onorariile sunt onorarii, iar premiile bașca. Dacă vom fi desminții în acest sens vom fi fericiți.

Premiile acordate în acest an se pare că au avut parte de mai mult discernământ decât cele din anii trecuți, cari s'au decernat cam, — cum să-i zicem — cam neliterar. Găsim cu un premiu de 5000 lei pe dra Alice Gabrielescu, un nume literar, pentru lucrarea „Uimitoarele întâmplări dintr'o vacanță“, destinată lecturii copiilor; găsim cu un premiu de 15000 lei pe dl Em. Bucuța, o culme literară, pentru romanul său „Fuga lui Sefki“; ne măgulește alegerea făcută în persoana dlui Al. Mureșeanu din Turda, pentru lucrarea sa „Ardealul“ din ciclul „Pământul neamului românesc“; precum ne măgulește premiul acordat concetățeanului nostru dl prof N. Ghiulea, în sumă de 10.000 lei, pentru lucrarea sa asupra „Asociațiilor țărănești“.

Pentru celălalt roman premiat intitulat „Pictor și ostaș“ și semnat Ignotus (?) rămâne să-i vedem conținutul spre a ne putea da seama îndestul cât drept avea să împartă gloria premierei alături de romanul dlui Bucuța.

*

Uite-l Shakespeare... nu-i Shakesperare. Se potrivește de minune acest dicton popular al copilăriei noastre al discuțiile vaste în jurul identificării autorului lui Hamlet. Cu uite-l... nu-i ne distram odinioară când ceva se prezenta numai iluzoriu simțurilor noastre.

Chestiunea shakespeareiană a fost răspândită și pe piața Clujului prin o conferință destul de solidă — publicată apoi în revista Societatea de mânie — a dnei Mărioara Șerban prin care se rezumau dovezile aduse de un savant francez A Lefranc dela College de France contra înfăptuirii operelor Shakespeare de către William Shakespeare. A. Lefranc, pe lângă numeroșii autori găsiți de autesori, dase peste unul mai veridic, un oarecare

conte Derby a cărui viață părea a se indentifica cu tumultul operelor shakespeariene. Noi ne-am făcut la timp rezervele convenite, ne putând pune prea mult femei pe niște argumente de ordin aproape pur rațional, fie ch'ar cu aparențe de absolută severitate. Și iată că îndoielile noastre capătă aproape siguranță, prin o carte recentă în aceasta chestiune — relevată în *Adevărul Literar* — a Dnei. *Songworth Chambrun*: „Shakespeare, auteur-poete”. Chambrun scormonește amănunțit viața marelui dramaturg, reconstituind-o pas cu pas, și fixând operele în codrul împrejurărilor din cari s'au născut. Se stabilește concordanța — ceea ce se neagă decătre detractori — între fluxul vieții lui W. Shakespeare și fondul operelor.

Citează ca argumente piesele semnate de autor, în număr de 17 și mărturiile contemporane autentice. Astfel la Thomas Fuller (1643) Edward Philippo (1615) Fulman, Aubrey, etc. Cităm după *Adevărul Literar* din scriitorul Ed. Phillipps: „cel mai mare dintre toți Shakespeare... el e gloria scenei engleze. Din actor tragic și comic, el devine autor și într'un chip așa de magistral că nimeni n'a atins niciodată o asemenea elevațiune, etc”. o asemenea mărturie a unui contemporan face mai mult cred de cât toate speculațiile raționale ale lui A Lefranc.

Mai cităm din imnul căutat la moartea strاتفordianului de către poetul *Ben Jonson*, cel mai de seamă rival al lui Shakespeare.

„Tu n'ai venit ca Apolon să ne farmeci, ca Mercur să ne seduci. Când ai încălțat coturnul pentru a face să tremure scena ai întrecut tot ce Grecia insolentă și Roma mândră dedeseră descendenților lor. Așa cum chipul tatălui se regăsește în progenitura sa, eu văd aici adevărata dovadă a unei rase shakespeariene, căci spiritul și manierele lui Shakespeare *supravețuiesc în versurile sale desăvârșite și sincere*”.

Și astfel de dovezi sunt numeroase, încât ele singure sunt suficiente să identifice pe William Shakespeare cu opera care-i poartă numele.

*

„Turneele de propagandă”. Un ziar literar din Capitală se ridică împotriva așa ziselor turnee de propagandă culturală. Impotrivi-

rea este justă. Așa cum s'au organizat și manifestat turneele de propagandă până acum este o adevărată rușine. Trupe de teatru în cari elementele de adunătură dau, chiar acoperite de marile personalități scenice ale Capitalei, o discordantă notă de speculă, de căpătuială, în folosul organizatorilor de pretinsă propagandă culturală, n'au ce căuta aici. Și lucrul se simte, cu dureroase repercusiuni în noile provincii, care nu sunt tocmai așa de lipsite de cultură precum și le închipue unii „intelectuali” ai cafenelilor bucureștene. Din potrivă, e în aceste provincii un spirit critic mereu treaz, care ține în gardă atenția publică, nu prea dispusă a se lăsa înșelat. De aceea amintirea „turneelor de propagandă” cu ansambluri sub mediocre cu repertorii de mântuială, și impuse cu asistența forței publice nu e prea favorabilă culturii românești. Propagandă s'a făcut, e drept, dar în acest chip făcută, ea ni-a răpit, aici și în celelalte provincii, multe simpatii.

Aceasta însă nu înseamnă că trebuie să renunțăm la sistemul propagandei prin teatru, precum susține numitul ziar. De o propagandă avem nevoie, atât în procesul de unificare a limbii cât și pentru înlesnirea schimbului cultural în centrele lipsite de posibilitatea unui teatru propriu. Chestiunea e numai să se renunțe la procedeele de până acum și să se dea „turneelor de propagandă” un caracter mai serios. Dar despre aceasta ne vom ocupa pe larg altădată.

*

Bacalaureatul: Se spune c'ar fi fost mai mulțumitor decât anul trecut, mai favorabil în rezultate. Cifrele însă sfărămă cea mai mică rămășiță de optimism; peste 50% sunt îndrumați să mai răsoiască *urgisitele* file ale cărților. Ce s'a făcut de altfel pentru a se înlătura dezastrul anului trecut?! S'a tras vreo învățătură din acest dezastru? Nimic. Doar s'a făcut ca elevii să steie mai înfrigurați în fața comisiilor și cel mult să sacrifice poate vreo câteva nopți antemergătoare examinării. Realitatea este aceeași din anul trecut, dacă procentul căzuților este cu ceva mai mic, se datorește numai unei mai reale înțelegeri a situației din partea comisiilor. Nici o îndreptare nu s'a adus învățământului secundar, și nu prea vedem că s'ar intenționa.

Doar zilele trecute profesorii parlamentari s'au întrunit să protesteze împotriva nedreptății ce rezultă că s'ar aduce corpului didactic cu acordarea noului spor. De ce atâta urgisire pe profesorii? Să se înființeze pentru fie care lună câte-un bacalaureat și îndreptarea răului tot n'o să urmeze. Scopul școlii nu este ca la sfârșitul ei să pună pecetea ignoranței pe frunților a sute de vârstare, ci că să formeze oameni cu suflete bogate cari să ducă mai departe realizările trecutului și prezentului. O cere aceasta interesul neamului. Or școala — și fiind aici vorba de școala secundară — se identifică cu profesorii. După capacitatea și dragostea lor de muncă vom avea un nivel mai ridicat sau mai scăzut al școlii. Când însă un profesor e silit pentru acoperirea celor mai elementare necesități să propuie 30 sau chiar 40 ore pe săptămână cum putem aștepta ca să mai pună suflet în știința pe care e chemat s'o infiltreze copiilor ajunși sub ocrotirea sa. Și o predare stearpă de cunoștințe nu prinde; atenția elevului neputând fi captată.

Să se amelioreze așa fel situația profesorului, încât să nu fie silit să predea mai mult de 3 ore zilnic și vom avea satisfacția să înregistrăm în curând alte rezultate la examenele de bacalaureat.

*

„Deșteaptă-te Române... la Cărăbuș. Să nu râdeți, sau dacă râdeți neputând altcum reacționa la această ciudată îmbinare de cuvinte, să vă aduceți aminte și de altceva. Da, „Deșteaptă-te Române” e titlul unui nou talmeș-balmeș scris pentru măcelăria de forme rotunde dela „Cărăbușul” celebrului domn Tănase cu și mai celebrul său nas, de doi scriitori români: dnii Mircea Rădulescu și Alfred Moșoiu. Gazetele cari anunța fericitul fapt al viitoarei premiere dela Cărăbuș cu „Deșteaptă-te Române” la rubrica „Viața culturală” n'au avut nimic de obiectat la această profanare. Iată până unde a ajuns reclama și moravurile ei. Numele sfântului imn, expresia unuia dintre cele mai mari momente ale vieții noastre naționale, va fi tipărit pe afișele „Cărăbușului”, pe chelia rotundă sau poate chiar sub nasul fenomenal al dlui Tănase. Și din grația celor doi scriitori români, poate în ritmul imnului nostru național o droaie de dansa-

toare nostime își vor înmlădia ispitele formelor goale în fața publicului de mahala, doritor de senzații. „Deșteaptă-te Române“ la Cărbuș... Mircea Rădulescu și Alfred Moșoiu... Iată cuvinte cari alăturate nu mai cer nici un comentariu.

Cartea mamelor. În „Transilvania“, revista Asociației, se gădește cineva la ideea alcătuirii unei cărți pentru sufletul memelor, spre desăvârșire a operei care se înfăptuiește în cărțile de îndrumări și sfaturi pentru sănătatea fizică a mamelor. Ideea este în adevăr vrednică de toată atenția noastră. O carte, care să oglindească sufletul mamei aplecat treaz asupra copilului nou născut nu avem. O carte, care să cuprindă toată acea imensă gamă de subtile sentimente gingaș exprimate în cântece de leagăn, în desmierdări, în limbajul drăgălaș schimonosit propriu numai înțelegerii dintre mamă și copilul ei, ar fi o adevărată operă de psihologie puerilă, care ar prețui mai mult decât toate tratatele în chestiune.

Iată de ce aplaudăm buna inițiativă care se desprinde din apelul publicat în „Transilvania“ și îndemnăm pe toți cei ce pot contribui cu ceva la încheierea acestei cărți să completeze chestionarul ce li se prezintă acolo și anume:

1. Cari cântece de leagăn populare cunoști?

Spre mai bună orientare și aducere-aminte:

1. Cum îți mângâi copilul?
2. Cum îl lauzi?
3. Cum îi descrii viitorul?
4. Ce-i spui despre: a) pisică, b) câinele din curte, c) cățel, d) șoarece, e) cal, f) bou, g) vacă, h) cocoș, i) găină, l) capră, m) miel, n) iepure, o) porumb, p) corb, r) cărbuș, s) rândunică, t) cocostânc, u) broască și alte animale?

5. Cum imitezi copilului cântecul paserilor, ragetul, nechezatul, mugetul animalelor, zumzetul albinelor, etc.?

6. Cu ce îl ameninți (joarda, Sf. Nicolae, Sf. Dumitru etc.)

7. Ce cântece îi cânti când vrea să călărească copilul?

8. Ce cântece de joc învățați pe copii?

9. Când a căzut și-l doare piciorul sau mâna, cum îl mângâiați?

10. Cari sunt numele de batjocură și de ninerare (mângâiere)

pentru numele copișilor? (D. e. Stan-Bolovan, Toma-Cotoroma).

11. Cum cântați copilului de vreme? (de soare, ploaie, nor, furtună, vreme bună, cer senin, etc.)
D. e. Plouă—plouă—mățele—se ouă!

12. Cari sunt „fânturile de limbă“ pe cari îi învățați ca să fie stăpâni pe vorbă (D. e. Bou-breaz-bârlo-breaz a-dârlo-a-bârlo-brezitura, etc.)

13. Cari sunt cuvintele hazlii, fără de înțeles logic (fres) cu cari învățați pe copil să se gândească dacă spun un lucru cuminte? (D. e. Sfârșitul unei povești: n'am putut merge pentru că s. hlopam de un ochiu și nu vedeam cu o ureche. Bota: Povești, Brașov II 1910).

11. Cari sunt cântecele de leagăn literare, scrise de autori români și puse pe note sau încă ne-puse pe note? când au apărut și în ce volum se găsesc? (D. e. „Cântec de leagăn“ de St. O. Iosif; „Cântec de leagăn“ de Iulia Hașdeu cu muzica de Sergiu Cujbă (?) în rev. „Amicul copiilor“, „Cântec de leagăn“ de dna Farago, de doamna Ecaterina Pitiș, etc.)

Firește, punctelor de sub I au să li se răspundă cu texte, dacă se poate și muzicale — un domn învățător sau preot, cunoscător de note, ar putea ușor sări într'ajutor, să scrie pe un portativ melodia simplă. Textele au să fie redată așa cum s'au spus — fără de înfrumusețări adăose de oameni cunoscători de carte. Cuvintele copilului redată așa cum le exprimă. Unde îi e teamă culegătorului, că nu va înțelege cuvântul cel ce citește — să pună în paranteză () cuvântul cum îl rostesc oamenii mari.

Punctul va fi mai ușor de adunat — căci literatura noastră e bine reprezentată în câteva biblioteci publice mari (Sibiu, București, Iaș).

Și încă un punct — cel mai dureros — la I: cum ai cânt. t. mamă română, copilului tău despre plecarea tatălui la războiu și cum l-ai mângâiat în așteptarea lui?

...Vedeți-va odată lumina zilei „Cartea mamei române“? Dela voi, mame române, atârână...

Note:

Gazetele anunță că la Paris, compozitorul *Georges Simons* pregătește muzica pentru minunatul poem dramatic „Trandafirii roșii“ al dlui *Zaharia Bârsan*. Astfel vom avea încă o operă care, după talentul poetului precum și al compozitorului, nu ne îndoiim că va constitui un moment valoros în evoluția muzicii noastre.

Numărul viitor al „Cosinzeanei“ va apare Duminica 25 Iulie tot în 16 pagini.

POȘTA REDACȚIEI

A. A. C. Z. Poate că da. Puțin slifuită. Poezia nu o cunosc. Pentru ce ni-ați trimis, așteptați-vă cu răbdare rândul. Dacă aveți put. n. trimiteți-ne câteva rânduri despre autor, note biografice și bibliografice, la însemnări.

I. Gr. M. S. Refaceți strofa a 3 a a „Amurgului“ trimis și va merge „În poză de rugă“ și „năprasnici cătușe“ înțelegeți că s'rică. Același lucru cu „În toamnă“. Atmosfera e bună, dar bruscați finalul. Găsiți ceva simplu, firesc, în nota atmosferei create.

G. P. „Seară bună“ e greoaie. Trimiteți altăceva.

C. R. Cr. În „Psalm Laic“ și „Psalm Pagân“ prea multe reminiscențe și prea puțină originalitate. Reclamați primul „psalm“; nu vă reamintește muzicalitatea lui Coșbuc?

M. O. O, nu, Or fi ei poezii „cu capul în nori“, dar n'o lau ei chiar așa, razna, peste Dealuri (cu D mare).

Dela Administrație

Direcțiunea liceului „N. Bălcescu“ Brăila. Am primit costul abonamentului Dv. pe întreg anul 1926.

Petru Ioan, contabil de percepție. Am primit Lei 300 dela Dv.

Biblioteca școlii primare de Stat. Turda. Abonamentul Dv. este plătit pe întreg anul 1926.

Ecătarina Băleanu Dognecea. Abonamentul achitat până la finea anului.

Micu Constantin Nu am primit suma de Lei 200, rugăm a reclama.

Abonați pentru săteni

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa: Cluj, P. Cuza Vodă 16

Numeri de probă gratuit

Cosinzeana*Revistă săptămânală literară***Biroul**

Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16

Abonamente:Pe un an în țară . . . 300 lei
In străinătate . . . 600 lei**Un exemplar 6 lei****Pentru colaboratori:**

Manuscrisele trimise trebuiesc scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

Pentru autori și editori:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai în bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

**CETIȚI
DOUĂ IUBIRI**

POEZIE LIRICE

DE

RADU MĂRGEAN

DE VÂNZARE

la Administrația revistei „Cosinzeana”

PREȚUL 10 L E I

Cadoul cel mai frumos pe care-l puteți face unui prieten, rude sau cunoscut, este o colecție din revista săptămânală

„COSINZEANA”

cu sute de ilustrații, poezii, nuvele, schițe romane, articole dări de seamă și flori de o zi

Colecția din anul 1922 costă 120, cea din 1923, 150 Lei, cea din 1924 și 1925 câte 200 Lei.

Adresa destinatarului

O C U L T I S M

Reușești în viață numai prin voință. Ca să-ți poți forma voința trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoastră, descriindu-vă perfect temperamentul și facultățile naturale psihice.

Trimiteți la redacție: o fotografie și suma de Lei 60, arătând care vă este culoarea ochilor (negru, căprui, verde, albastru), statura (înalt, subțire, scurt, gras), etatea, sexul, ocupația și scrisoarea D-ștră scrisă necaligrafic (naturală).

Puteți formula și câteva întrebări asupra talentelor înăscute, cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ**JMPRIMATE DE ORICE NATURA
FURNIZEAZĂ
PROMPT
ȘI IEFTIN****T** IPOGRAFIA**D^R. S. BORNEMISA****CLUJ**
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16**COMENZI**

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!